

EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ BENDRADARBIAVIMAS RENKANT ĮRODYMUS CIVILINĖSE IR KOMERCINĖSE BYLOSE

Vytautas Nekrošius

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dekanas
Privatinės teisės katedros profesorius
habilituotas daktaras
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 2 36 61 85
El. paštas: vytautas.nekrosius@tf.vu.lt

Straipsnyje analizuojamos 2001 m. gegužės 28 d. ES reglamento (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose pagrindinės nuostatos. Pagrindžiamas jo būtinumas, santykis ir pranašumai, palyginti su 1970 m. kovo 18 d. konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje.

The article describes the reasons stipulated adoption of the Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters and its relation and advantages in regard to Hague Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters.

Įvadas

Lietuvai 2004 m. gegužės 1 d. tapus ES nare, jos teritorijoje pradėjo galioti ir atitinkami Europos Sąjungos (ES) teisės aktai. Vienas iš jų – 2001 m. gegužės 28 d. reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose (toliau – Reglamentas) [1]. Kitas tarptautinis dokumentas, reglamentuojantis įrodymų rinkimą užsienyje civilinėse ar komercinėse bylose, – 1970 m. kovo 18 d. Hagos konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje (toliau – Konvencija) [2], kurią Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 2000 m. balandžio 13 d. [3].

Visada verta atkreipti dėmesį į tai, kad aptariamas Reglamentas – pirmasis ES teisės aktas, tiesiogiai reguliuojantis įrodymų rinkimo procesą esant santykiams tarp ES valstybių narių, išskyrus Daniją, kuriai Reglamentas nėra taikomas. Atsakant į galintį kilti klausimą, kodėl buvo būtina priimti šį aktą ir nepakako 1970 m. Hagos konvencijos nuostatų, paprastai pateikiami keli argumentai [8, p. 1282]:

- a) Hagos konvencija galiojo tik daliai ES valstybių narių;
- b) Konvencija yra persunkta valstybių suvereniteto dvasia, kuri nėra tinkama santykiams tarp ES valstybių narių;
- c) Konvencijoje per didelis vaidmuo suteikiamas valstybių centrinėms

įstaigoms, o tai savo ruožtu gana esmingai užvilkina įrodymų rinkimą užsienyje.

Reglamento parengiamieji darbai prasidėjo 2000 m. lapkritį, kai Vokietija pateikė pirmąjį šio reglamento projektą. Šio projekto esminės pozicijos nesiskyrė nuo atitinkamų Hagos konvencijos nuostatų, todėl, matant minėtus Konvencijos trūkumus, projektas buvo gana esmingai pakeistas ir priimtas 2001 m. gegužės 28 d. Apibūdinant esminį skiriamąjį Reglamento bruožą nuo Hagos konvencijos būtų galima teigti, kad Reglamentas pasižymi esminiu valstybių narių suvereniteto siaurimu betarpiškumo principo įrodymų rinkimo srityje įgyvendinimo naudai.

Reglamento preambulėje teigiama, kad veiksmingai civilinių ar komercinių bylų nagrinėjimo tvarkai reikia, jog prašymų dėl įrodymų rinkimo perdavimas ir vykdymas tarp valstybių narių teismų turi būti atliekamas tiesiogiai ir greičiausiomis priemonėmis. Be to, atkreipiamas dėmesys, kad Europos Vadovų Taryba susitikime Tampere 1999 m. spalio 15–16 d. priminė, jog turėtų būti priimti nauji procesiniai teisės aktai bylose, turinčiose užsienio elementą, ypač dėl įrodymų rinkimo.

Reguliavimo dalykas

Europos Sąjungoje įrodymų rinkimo procesas galėjo būti sureguliuotas dvejopai. Pirma, buvo galima įtvirtinti vienodą viso įrodinėjimo proceso, kuris turi vykti kitoje valstybėje narėje nei vyksta pats bylos nagrinėjimas, reguliavimą. Antra, patį reguliavimą buvo galima apriboti valstybių narių bendradarbiavimu įrodymų rinkimo

srityje, o patį įrodinėjimo procesą ir toliau palikti reguliuoti nacionalinėmis procesinėmis teisėmis [10, p. 460]. Būtent šis antrasis būdas ir pasirinktas Reglamente, t. y. įrodymų rinkimas iš esmės vyksta vadovaujantis valstybės narės, kurios teritorijoje turi būti gautas įrodymas, nacionaline procesine teise (tiesa, prašantysis teismas gali kreiptis į prašomąjį teismą su prašymu surinkti įrodymus tam tikru specialiu prašomojo teismo valstybės narės įstatymuose nenumatytu būdu (Reglamento 10 str. 3 d.). Prašomasis teismas gali atsakyti tenkinti tokį prašymą tik tuo atveju, jeigu šis būdas yra nesuderinamas su nacionaline teise arba jo neįmanoma įgyvendinti dėl esminių sunkumų. Reglamente nėra nuostatų, kuriomis būtų siekiama suvienodinti įrodinėjimo procesą valstybėse narėse. Iš paties Reglamento pavadinimo galima daryti išvadą, kad jo reguliavimo dalykas – valstybių narių teismų bendradarbiavimas, kai reikia surinkti įrodymus kitoje valstybėje narėje, nei vyksta bylos nagrinėjimas. Reglamente įtvirtinami du įrodymų rinkimo būdai: *įrodymų rinkimas aktyviaja* ir *pasyviaja rekvizicija*. Pirmu būdu įrodymus renka tos valstybės narės teismas, į kurį kreipiamasi teisminės pagalbos (prašomasis teismas), antruoju – tas pats teismas, kuris nagrinėja bylą (prašantysis teismas), turėdamas reikiamą kitos valstybės narės teismo sutikimą. Atkreiptinas dėmesys, kad pirmas būdas yra klasikinis tarptautiniame civiliniame procese ir reiškia pagarbą atitinkamos valstybės suverenitetui. Būtent dėl to net ir renkant įrodymus pasyviaja rekvizicija yra būtinas kitos valstybės narės teismo sutikimas. Neabejotinai šio būdo įtvirtinimas gali būti

laikomas esminiu lūžiu valstybės suvereniteto srityje, kalbant apie ES valstybių narių santykius.

Apibūdinant Reglamento reguliavimo dalyką labai svarbu aptarti įrodymų rinkimo sąvoką, kuri yra autonominio aiškinimo dalykas. Visų pirma atkreiptinas dėmesys į tai, kad yra pasirinktas pakankamai platus šios sąvokos aiškinimas. Įrodymų rinkimas yra suprantamas visoks teisminis informacijos gavimo būdas, t. y. visa veikla, skirta pateikti teismui informaciją [9, p. 484]. Informacija, kurią prašoma surinkti, turi būti skirta įgyvendinti teisingumo vykdymą. Reglamentas nebus taikomas, jei informacija reikalinga įvairiems neteisminiams taikinimo, meditacijos ir panašaus pobūdžio procesams.

Atkreiptinas dėmesys, kad Reglamentas taikomas tik civilinėse ir komercinėse bylose. Civilinių ir komercinių bylų sąvoka yra autonominio aiškinimo dalykas ir turėtų būti aiškinama visų pirma vadovaujantis Tarybos reglamentu (EB) 44/2001 (Briuselis I). Tačiau vien toks aiškinimas yra per siauras, nes į šią sąvoką patenka ir bylos, kurios yra Tarybos reglamento Briuselis IIa bei bankroto bylų reglamento taikymo sritis. Reglamento nuostatos yra taikomos neatsižvelgiant į tai, civilinė byla yra nagrinėjama ginčo ar ypatinga teise. Nors Reglamente nėra pateikiama teismo sąvokos, tačiau nei doktrinoje, nei praktikoje nekyla didesnių ginčų dėl to, kad sąvoka „teismas“ Reglamente turi būti suprantama klasikine reikšme, t. y. kaip valstybinis teismas [5, p. 1203]. Reglamentas nebus taikomas tais atvejais, kai prašymą surinkti įrodymus kitoje valstybėje narėje pateikia ne teismas, o administracinė institucija, arba kai su šiuo

prašymu kreipiasi arbitražas (tačiau įmanoma situacija, kai arbitražo teismas kreipiasi į valstybinį teismą prašydamas padėti surinkti įrodymus kitoje valstybėje narėje. Šiuo atveju valstybinio teismo kreipimuisi jau taikomos Reglamento nuostatos) [5, p. 1203]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Reglamento 1 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog prašymas dėl įrodymų rinkimo negali būti teikiamas, jeigu jie nėra skirti vykstančiam arba vykšančiam procesui (visų pirma čia turima omenyje *discovery* procedūra, būdinga *common law* teisinės tradicijos valstybėms). Svarbu ir tai, kad Reglamentas bus taikomas ir įrodymams užtikrinti kitoje nei vyksta procesas valstybėje narėje. Šiuo požiūriu teorijoje smarkiai ginčijamasi, ar įrodymų užtikrinimas turėtų būti priskiriamas prie laikinosios apsaugos priemonių ir todėl vykdomas vadovaujantis reglamento Briuselis I 31 straipsniu, ar vis dėlto ši sritis patenka į aptariamo Reglamento reguliavimo sritį [7, p. 184]. Europos Teisingumo Teismas (ETT) šį ginčą išsprendė aptariamo Reglamento naudai, motyvuodamas tuo, kad laikinosios apsaugos priemonių taikymas ir įrodymų užtikrinimas civiliniame procese turi skirtingus tikslus ir įrodymų užtikrinimas turėtų būti traktuojamas kaip tam tikra ypatinga įrodinėjimo proceso dalis [7, p. 184].

Vadovaujantis Reglamentu valstybės narės teismas negali kitos valstybės narės teismo prašyti surinkti įrodymų, kurie yra reikalingi procesui trečiojoje valstybėje. Kalbant apie Reglamente vartojamą pradėto proceso sąvoką pažymėtina, kad ji nėra išaiškinta. Tačiau nėra pagrindo nepritarti literatūroje išsakomai pozicijai, kad aiškinant šią sąvoką reikėtų taikyti reglamento

Briuselis I 30 straipsnio nuostatas (kai teismui yra pateikiamas procesą pradedantis ar jam lygiavertis procesinis dokumentas) [8, p. 1305].

Reglamento 21 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas jo viršenybės kitoms tarptautinėms sutartims (iš jų ir dvišalėms) bei Hagos konvencijai principas. Tačiau pagal to paties straipsnio antrąją dalį Reglamentas netrukdo valstybėms narėms sudaryti sutartis ar susitarimus dėl tolesnio įrodymų rinkimo palengvinimo, jeigu jie neprieštarauja šiam reglamentui.

Reglamentas taikomas visoms ES valstybėms narėms, išskyrus Daniją (kuriai ir toliau taikoma Hagos konvencija), kai ir prašančioji, ir prašomoji valstybė yra valstybės narės. Panašiai kaip ir taikant reglamentą dėl procesinių dokumentų įteikimo, siekiant užtikrinti efektyvų Reglamento funkcionavimą, valstybės narės privalo informuoti Komisiją apie centrinės institucijas, apie pagrindines teisingumo taisykles ir kompetentingus teismus; teismų technines priemones prašymams priimti bei kalbas, kurios priimtinos prašymams pateikti. Lietuvoje centrinė įstaiga yra Teisingumo ministerija. Prašomuoju teismu gali būti kiekvienas Lietuvos Respublikos miesto ar rajono apylinkės teismas pagal savo veiklos teritoriją. Prašymai dėl įrodymų rinkimo Lietuvos teismams gali būti teikiami lietuvių, anglų ir prancūzų kalbomis, be to, paštu arba faksu.

Kalbant apie Reglamentą svarbu aptarti centrinės įstaigos vaidmenį renkant įrodymus, nes būtent tai leistų atskleisti vieną iš esminių įrodymų rinkimo skirtumų tarp Reglamento ir Hagos konvencijos. Centrinę įstaigų kompetencija apibūdinta Regla-

mento 3 straipsnio 1 dalyje (informacijos teikimas teismams; problemų, susijusių su prašymu, sprendimas; prašymo persiuntimas kompetentingam teismui išimties tvarka, prašančiojo teismo reikalavimu; sprendimo teisė sprendžiant, ar leisti rinkti įrodymus pasyviaja rekvizicija). Kalbant apie centrinės įstaigos kompetenciją, tam tikrų klausimų gali kelti jos teisė persiųsti prašymus kompetentingam teismui išimties tvarka. Prof. T. Rauscher teigimu, išimtiniais turėtų būti pripažįstami atvejai, kai vidutinio rūpestingumo teisėjas, pasinaudodamas Reglamento 19 straipsnyje numatytu informatoriumi bei su centrinės įstaigos pagalba, įdėdamas pakankamai pastangų negali nustatyti kompetentingo teismo [8, p. 1321]. Bet kokių atveju centrinė įstaiga nėra institucija, sprendžianti su netinkamu Reglamento taikymu susijusius skundus ar teikianti informaciją apie užsienio teisės turinį. Iš esmės centrinė įstaiga, vadovaujantis Reglamento autorių pozicija, turi atlikti pagalbinę funkciją užtikrinant kuo efektyvesnę tiesioginį prašančiojo ir prašomojo teismų bendravimą.

Vienas iš būdingų Reglamento bruožų yra aukšto lygio prašymo formų standartizavimas, siekiant kuo greitesnio, vienosios ir paprastesnio proceso užtikrinimo įrodymų rinkimo srityje. Šis žingsnis yra sveikintinas, nes iki Reglamento priėmimo tarptautinio civilinio proceso teisėje vyravo požiūris, jog, skirtingai nei tarptautinis procesinių dokumentų įteikimas, įrodymų rinkimų sritis, atsižvelgiant į įrodymų rūšių įvairovę, nėra pritaikyta standartizuoti procesines formas [8, p. 1331]. Be to, procesinių formų standartizavimas Reglamente labai prisidėjo prie to, kad centrinės

institucijos iš kontroliuojančių procesinių dokumentų formų turinį bei institucijų tarpininkų tapo institucijomis „pagalbininkėmis“, nes Reglamente yra užtikrintas tiesioginis teismų komunikavimas.

Įrodymų rinkimas, kai tai atlieka prašomasis teismas

Reglamente įtvirtinamas decentralizacijos principas, kurio įgyvendinimas yra grindžiamas tiesioginiu prašančiojo ir prašomojo teismo bendravimu.

Reikalavimai prašymo formai įtvirtinti Reglamento 4 straipsnio 1 dalyje Prašymas turi būti užpildomas naudojant priede esančią vienodą A formą. Prašyme privalo būti informacija apie liudytojo teisę atsisakyti duoti parodymus pagal prašančiosios valstybės narės teisę. Šią informaciją nurodyti kuo anksčiau yra labai svarbu, nes tai užkerta kelią vilkinti procesą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad prašomasis teismas neprivalo tikrinti, ar iš tiesų yra informacija apie liudytojo teisę atsisakyti duoti parodymus pagal prašančiosios valstybės teisę. Prašantysis teismas taip pat neprivalo prašyme nurodyti informacijos apie aplinkybes, dėl kurių liudytojas negali būti apklausiamas kaip liudytojas pagal prašančiosios valstybės teisę, nes šis klausimas yra priskirtinas prašomosios valstybės *lex fori* kompetencijai [5, p. 1217].

Pagal aptariamojo straipsnio antrąją dalį prašymo ir visų dokumentų pridėtų prie prašymo, nereikia legalizuoti. Prašymas turi būti parengiamas ir susirašinėjimas vykdomas prašomosios valstybės valstybine kalba arba kita jos leidžiama kalba. Jeigu prašantysis teismas nesilaiko šio reikalavi-

mo ir prašymas yra užpildomas kita, nei leidžia prašomoji valstybė kalba, prašomasis teismas atlieka atitinkamą žymą prašymo gavimą patvirtinančioje pažymoje, kartu nuroydamas leistinas kalbas (Reglamento 7 str. 1 d.). Kol prašymas nebus surašytas tinkama kalba, prašomajam teismui nekyla pareiga jo nagrinėti, kartu nepradedamas skaičiuoti Reglamento 10 straipsnio 1 dalyje numatytas devyniasdešimties dienų terminas. Tiesa, Reglamente nenumatoma jokio termino, per kurį prašantysis teismas privalo surašyti prašymą priimtina prašomajai valstybei kalba. Šiuo atveju negali būti taikomas Reglamento 8 straipsnio 1 dalyje numatytas trisdešimties dienų terminas trūkstamai informacijai papildyti. Prašomasis teismas šiomis aplinkybėmis tiesiog neturėtų nagrinėti tokio prašymo, kol nebus įvykdytas kalbos reikalavimas. Prašomų įrodymų rinkimas vyksta prašomosios valstybės valstybine (proceso kalba), tačiau prašantysis teismas, vadovaudamasis Reglamento 10 straipsnio 3 dalimi gali prašyti, kad įrodymų rinkimas vyktų prašančiosios valstybės kalba. Tiesa, prašomasis teismas turi teisę atsisakyti tenkinti šį prašymą vadovaudamasis tuo, jog tokio prašymo įvykdymas yra nesuderinamas su prašomojo teismo valstybės narės teise arba dėl didelių praktinių sunkumų (Reglamento 10 str. 3 d.).

Aptariant Reglamento 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus prašymo dėl įrodymų surinkimo turinio reikalavimus, neabejotinai galima teigti, kad čia įtvirtinti minimalūs reikalavimai (prašančiojo ir prašomojo teismo nurodymas, ginčo pobūdis ir dalykas, trumpas bylos aplinkybių aprašymas, apibūdinimas įrodymo, kurį prašoma

surinkti, ir pan.). Ginčo pobūdį ir dalyką nurodyti prašyme yra ypač svarbu, nes tai padeda prašomajam teismui įsitikinti, jog prašymas patenka į Reglamento taikymo sritį. Įrodymo, kurį prašoma surinkti, apibūdinimas turi būti aiškus, tikslus ir išsamus. Pavyzdžiui, turi būti aiškiai pasakyta, ar apklaustinas asmuo turi būti apklausiamas kaip šalis ar kaip liudytojas. Atkreiptinas dėmesys, kad Reglamento priede nurodytoje A formoje reikalavimų prašymo turiniui yra daugiau, nei numatyta Reglamento 4 straipsnio 1 dalyje Pavyzdžiui, A formoje reikalaujama nurodyti ne tik ginčo šalių ir jų atstovų adresus, bet ir jų telefonų bei faksų numerius bei elektroninio pašto adresą. Akivaizdu, kad šios papildomos informacijos nurodymas visų pirma padeda paties prašančiojo teismo interesams, nes sudaro prašomojo teismo greitesnio komunikavimo su šalimis sąlygas. Kita vertus, šios informacijos nenurodymas neturėtų būti pagrindas prašomajam teismui paskirti terminą trūkumams pašalinti Reglamento 8 straipsnyje nustatyta tvarka [5, p. 1211]. Tad šiuo požiūriu būtina pabrėžti, kad Reglamento 8 straipsnio taikymo galimybė atsiranda tik tada, jeigu prašymas neatitinka 4 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų (būtent ši mintis tiesiogiai pabrėžiama Reglamento 8 str. 1 d.). Gali kilti klausimas, ar tai, kad Reglamento 4 straipsnyje yra įtvirtinti prašymo įrodymams surinkti turinio reikalavimai, daro privalomą A formos naudojimą? Aiškinant Reglamento tekstą nuosekliai ir sistemiskai, neabejotinai į šį klausimą reikėtų atsakyti teigiamai, o tai reiškia, kad priede įtvirtintą A formą naudoti yra privalu visais be išimties atvejais (šią išvadą patvirtina ir Reglamento 4 str. 1 d.

turinys). Todėl galima teigti, kad A formos nesilaikymas iš principo turėtų sukelti Reglamento 8 straipsnyje numatytus teisinius padarinius.

Prašymo pateikimo kitos valstybės narės teismui procedūra reglamentuota Reglamento 6–7 straipsniuose. Prašymai ir raštai perduodami greičiausio perdavimo priemonėmis, kurias prašomoji valstybė narė nurodo kaip priimtinas (Lietuvoje tai paštas ir faksas). Perduoti galima bet kuriomis atitinkamomis priemonėmis, jeigu gauto dokumento turinys yra teisingas ir atitinka išsiųsto dokumento turinį, o visa jame pateikta informacija yra lengvai įskaitoma. Šios Reglamento 6 straipsnyje įtvirtintos taisyklės tikslas – sudaryti palankias sąlygas kuo plačiau naudoti informacines technologijas, siekiant paspartinti prašymų dėl įrodymų surinkimo nagrinėjimą. Nors šio straipsnio tikslas iš tiesų yra labai pažangus ir teisingas, tačiau akivaizdu, kad Reglamente jis nėra iki galo įgyvendintas, nes kokios „perdavimo priemonės“ konkrečiu atveju bus įmanomos naudoti, priklauso tik nuo prašomosios valstybės narės pasirinkimo ir valios. Nekyla jokių abejonių, kad minėtas tikslas būtų įgyvendintas kur kas efektyviau, jeigu „greičiausių perdavimo priemonių“ samprata būtų buvusi autonominio aiškinimo dalyku. Paminėtina ir tai, kad jeigu prašymas yra perduodamas vienu iš prašomosios valstybės leistinu būdu, pavyzdžiui, faksu, tai prašomosios valstybės narės teismas neturi teisės reikalauti naudoti jokių papildomų dokumentų perdavimo būdų (pvz., reikalauti perduoti originalus). Reglamente taip pat nėra pateikiama atsakymo į klausimą, kaip turėtų elgtis prašomasis teismas, jeigu

prašymas yra pateikiamas kitu būdu, nei leidžia prašomoji valstybė (pvz., leidžiama paštu ir faksu, o pateikiama elektroniniu paštu). Šiuo atveju neviseškai tinka taikyti Reglamento 8 straipsnį, nes jame kalbama apie situaciją, kai prašyme nėra visos būtinos informacijos, kurios reikalaujama 4 straipsnyje. Tad čia kalbama apie neišsamų prašymą. Be jokios abejonės, vienas iš galimų elgesio variantų – taikyti 8 straipsnio analogiją, tačiau vargu ar šis būdas atitiks paties Reglamento siekį prašymus dėl įrodymų rinkimo spręsti kuo greičiau ir taip užtikrinti proceso koncentruotumo principo įgyvendinimą. Todėl kai prašymas yra perduotas ne tuo būdu, kurį yra nurodžiusi prašomoji valstybė, tačiau prašomasis teismas visą būtiną informaciją gavo, prašymas turėtų būti priimtas ir nustatyta tvarka išnagrinėtas. Tad netinkamą perdavimo būdą reikėtų vertinti kaip formalų trūkumą, kuris nėra kliūtis išnagrinėti prašymą, jeigu šiuo perdavimo būdu informacija pasiekia prašomąjį teismą, o šis turi technines galimybes priimti prašymą.

Gavęs prašymą, kompetentingas prašomasis teismas per septynias dienas nuo jo gavimo išsiunčia prašančiajam teismui gavimo patvirtinimą, parengtą priede nurodyta B forma (Reglamento 7 str. 1 d.). Jeigu prašymas nepatenka į prašomojo teismo kompetenciją, šis privalo jį persiųsti kompetentingam tos pačios valstybės narės teismui. Vadovaujantis Reglamento 7 straipsniu, prašomasis teismas, gavęs prašymą, per septynias dienas privalo patikrinti, ar prašantysis teismas naudojo leistiną kalbą, ar prašymas yra įskaitomas ir yra pateiktas kompetentingam teismui. Jeigu patikrinus prašymą minėtų trūkumų nenustatoma, už-

pildoma nurodyta B forma. Jeigu po prašymo patikrinimo konstatuojami kurie nors iš įvardytų trūkumų, prašomasis teismas B formoje įrašo atitinkamą pastabą. Visada, jei konstatuojama, kad prašymas yra pateiktas nekompetentingam teismui, persiųsti jį pagal kompetenciją yra įmanoma tik tos pačios valstybės narės teritorijoje. Prašymą persiunčiant, Lietuvoje, be visko, dar reikėtų taikyti CPK 36 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad jokie ginčai dėl teisingumo nėra leidžiami, taigi joks vēlesnis prašymo persiuntimas nėra įmanomas, išskyrus pačiame CPK numatytus atvejus. Persiuntimas pagal kompetenciją nėra leidžiamas kitos valstybės narės teismui, nes tai jau susiję su kitos valstybės suvereniteto galia.

Reglamento 8 straipsnyje taip pat aptariamieji atvejai, kai teismui yra pateikiamas neišsamus prašymas, t. y. kai jame nėra visos 4 straipsnyje nurodytos informacijos. Šiuo atveju prašomasis teismas apie tai nedelsdamas (ne vėliau kaip per 30 dienų) praneša prašančiajam teismui naudodamas priede numatytą C formą ir prašo jo išsiųsti trūkstamą informaciją. Reglamente numatytas trisdešimties dienų terminas yra privalomas, tačiau jo laikymasis nėra užtikrintas jokiais konkrečiomis Reglamente numatytomis sankcijomis. Vienintelis neigiamas padarinys esant esminiam termino pažeidimui galėtų būti atitinkamos valstybės narės atsakomybė už sutarties pažeidimą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šis straipsnis ir jame numatytas trisdešimties dienų terminas nebus taikomas kalbos ir įskaitomumo reikalavimų trūkumams, nes jų esant atitinkamai pažymima B formoje pagal Reglamento 7 straipsnio reikalavimus.

Jeigu prašomasis teismas konstatuoja, kad prašymas turi trūkumą pagal Reglamento 7 arba 8 straipsnius, taikomas 9 straipsnyje numatytas trūkumą šalinimo institutas. Reglamento 10 straipsnyje nurodytas devyniasdešimties dienų prašymo įvykdymo terminas bus pradėdamas skaičiuoti tik kai prašantysis teismas pašalins nurodytus trūkumus. Jeigu trūkumai nėra pašalinami, remiantis Reglamento 14 straipsnio 2 dalies c) punktu, prašomasis teismas atsisako vykdyti prašymą, užpildydamas priede nurodytą H formą. Reglamento 14 straipsnyje yra aptariami atsisakymo vykdyti prašymą atvejai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Reglamente tarp atsisakymo pagrindų nėra prašymo prieštaravimo viešajai tvarkai pagrindo. Be to, šio straipsnio trečiojoje dalyje numatyta, kad prašomasis teismas negali atsisakyti vykdyti prašymo tik dėl to, kad pagal jo valstybės narės teisę tos valstybės narės teismas turi išimtinę jurisdikciją arba nacionalinė teisė nenumato tokios procedūros, kuriai atlikti yra pateiktas prašymas. Prašymą gali būti atsisakyta vykdyti ir tuo atveju, jeigu asmeniui uždrausta duoti parodymus pagal prašomojo teismo valstybės narės teisę. Apie atsisakymą vykdyti prašymą prašomasis teismas praneša prašančiajam teismui ne vėliau kaip per šešiasdešimt dienų nuo prašymo gavimo.

Prašymo įvykdymo taisyklės įtvirtintos Reglamento 10–13 ir 15–16 straipsniuose. Prašomasis teismas privalo įvykdyti prašymą nedelsdamas, tačiau ne vėliau kaip per devyniasdešimt dienų nuo jo gavimo prašomajame teisme. Jeigu prašymas turi būti persiųstas pagal teisingumo taisykles, nurodytas terminas pradėdamas skaičiuoti

nuo jo gavimo kompetentingame teisme. Jei prašymo per nustatytą terminą negalima įvykdyti, prašomasis teismas privalo informuoti prašantįjį teismą naudodamas atitinkamą priede nurodytą formą. Čia turi būti nurodytos delsimo priežastys, taip pat numatytas laikas, kurio prašomasis teismas mano jam prireiks prašymui įvykdyti. Ir šiuo atveju Reglamente nėra numatyta jokios sankcijos už devyniasdešimties dienų termino nesilaikymą, todėl vėlgi galima kalbėti apie valstybės narės atsakomybę už sutarties nesilaikymą, jeigu procesas yra be jokio svaraus pagrindo iš esmės vilkinamas [5, p. 1351].

Reglamento 10 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinama bendra taisyklė, pagal kurią prašomasis teismas prašymą vykdo vadovaudamasis savo nacionaline procesine teise. Ypač svarbi atrodo ir ta aplinkybė, jog prašomosios valstybės *lex fori* yra taikoma nustatant asmenis, galinčius būti liudytojais, bei įrodinėjimo subjektų prisaikdinimo galimybei. Tačiau šios taisyklės yra numatytos ir tam tikros išimtys (14 str. 1 d. b) p. – liudytojo teisė atsisakyti duoti parodymus tiek pagal prašomosios, tiek pagal prašančiosios valstybės narės teisę; 10 str. 3 d.). Reglamento 10 straipsnio 3 dalyje numatoma galimybė prašančiajam teismui prašyti, kad prašymas būtų vykdomas pagal specialią tvarką, numatytą jo valstybės narės teisėje. Prašantysis teismas privalo laikytis tokio reikalavimo, išskyrus atvejus, kai tokia tvarka nesuderinama su prašomojo teismo valstybės narės teise arba dėl didelių praktinių sunkumų. Prašomasis teismas esant tokiai situacijai privalės taikyti atitinkamus prašančiosios valstybės procesinius įstatymus, todėl prašyme turė-

tų būti aprašomas ir pats įrodymų surinkimo būdas. Šios taisyklės tikslas – užtikrinti galimybę surinkti įrodymus būtent tokiu būdu, kurį numato prašančiosios valstybės teisė, ir taip padaryti lengvesnį tiek patį įrodymo vertinimą, tiek bylos aplinkybių tyrimą. Aptariant atsakymą vykdyti nurodytą prašymą, visų pirma atkreiptinas dėmesys į tai, kad nesant atitinkamo įrodymo surinkimo būdo tai pagal prašomosios valstybės *lex fori* nepatenka į atsakymo pagrindų turinį [5, p. 1355]. Atvirksčiai, nurodyta taisyklė praktiškai prarastų savo prasmę. Nepakankamas pagrindas atsakyti vykdyti nurodytą prašymą bus pripažįstama ir papildomų teismo pastangų būtinybė, palyginti su įprastu būdu pagal prašomosios valstybės *lex fori*, nes Reglamente kalbama tik apie esmines, t. y. ypač dideles, kliūtis [5, p. 1321]. Pagal Reglamento 10 straipsnio 3 dalį atsakymas įvykdyti prašančiojo teismo prašymą yra įforminamas užpildant Reglamento priedo E formą.

Reglamento 10 straipsnio 4 dalyje taip pat numatyta, jog prašantysis teismas gali reikalauti prašomojo teismo renkant įrodymus naudoti ryšio technologijas, visų pirma vaizdo ir telekonferencijas. Ryšių technologijų naudojimas yra savarankiškas ir autonomiškas Reglamente įtvirtintas įrodymų rinkimo būdas, kurio tikslas – pagreitinti teisinės pagalbos teikimą įrodymų rinkimo srityje. Būtinai technologijas prašomajam teismui gali pateikti ir pats prašantysis teismas. Reglamente pateikiamas tik pavyzdinis priemonių sąrašas, todėl jų gali būti naudojama ir daugiau (pvz., *skype*), svarbu, kad šiomis priemonėmis būtų galima išsaugoti informaciją. Prašomasis

teismas laikosi tokio reikalavimo, išskyrus atvejus, kai jis nesuderinamas su prašomojo teismo valstybės narės teise arba dėl didelių praktinių sunkumų. Jeigu prašomasis teismas nesilaiko šio reikalavimo, apie tai jis privalo pranešti prašančiajam teismui naudodamas priede nurodytą formą. Nesuderinamumas su prašomojo teismo valstybės narės teise nereiškia situacijos, kai konkrečių priemonių naudojimo nenumato galiojanti šios valstybės narės teisė. Šis atsakymo pagrindas galėtų būti naudojamas tik tada, jeigu prašomosios valstybės narės teisė tiesiogiai ar netiesiogiai draudžia naudoti tokias priemones. Kitoks minėto pagrindo aiškinimas prieštarautų pačios normos prasmei.

Reglamento 11 straipsnis skirtas reglamentuoti šalių dalyvavimą ir jų informavimą apie įrodymų rinkimą prašomajame teisme. Pagal šio straipsnio pirmąją dalį, jeigu prašančiojo teismo valstybės narės teisė numato, šalys ir jų atstovai, jeigu tokių yra, turi teisę dalyvauti prašomajam teismui renkant įrodymus. Informaciją, ar šalys dalyvaus procese arba kad jos turi teisę dalyvauti, nurodo prašantysis teismas A formoje. Prašymas dėl šalių dalyvavimo gali būti pareikštas tiek tiesiogiai prašyme dėl įrodymų surinkimo, tiek atskirai. Kaip matyti iš Reglamento formuluotės, prašymas gali būti pateiktas, jeigu šalių ar jų atstovų dalyvavimą numato prašančiosios valstybės narės teisė. Šios normos tikslas – užtikrinti šalims ir jų atstovams tokią pačią galimybę dalyvauti tiriant įrodymus, kokią jie turėtų, jeigu įrodymas būtų tiriamas prašančiojoje valstybėje. Prašomasis teismas neturi teisės nei tikrinti, ar prašančiosios valstybės teisė numato tokią galimybę

[9, p. 492], nei atsisakyti tenkinti pareikšto prašymo, motyvuodamas tuo, kad prašomosios valstybės *lex fori* nenumato tokios teisės šalims ar jų atstovams. Prašomasis teismas negali atsisakyti šio prašymo taikyti motyvuodamas ir prieštaravimu viešajai tvarkai, nes Reglamente tokio pagrindo nenumatoma [8, p. 1371]. Šalims ir jų atstovams informuoti apie procesinių veikslių atlikimo laiką ir vietą, taip pat apie jų procesines teises ir pareigas yra taikoma prašomosios valstybės *lex fori*. Tiesa, Reglamento 11 straipsnio 4 dalyje yra numatyta, kad apie procesinių veikslių atlikimo laiką ir vietą, taip pat apie šalių dalyvavimo sąlygas prašomasis teismas informuoja naudodamas Reglamento priede numatytą F formą. Prašomasis teismas, remiantis aptariamo straipsnio 5 dalimi, gali ir savarankiškai, nepriklausomai nuo prašančiojo teismo prašymo, nuspręsti informuoti šalis ar jų atstovus apie įrodymų rinkimo vietą ir laiką ir pasiūlyti jiems dalyvauti procese, jeigu tokią galimybę šalims (jų atstovams) numato prašomosios valstybės *lex fori*.

Reglamento 12 straipsnyje numatoma galimybė renkant įrodymus dalyvauti ne tik šalims (jų atstovams), bet ir prašančiojo teismo atstovams. Atitinkamas prašančiojo teismas prašymas gali būti pareiškiamas arba tiesiogiai prašyme dėl įrodymų rinkimo, A formoje, arba vėliau. Kad ir kaip būtų, spręsti dėl prašančiojo teismo atstovų dalyvavimo prašomasis teismas turi teisę tik esant atitinkamam prašančiojo teismo prašymui. Atsisakyti tenkinti tokį prašymą prašomasis teismas gali tik Reglamento 10 straipsnio 3 dalyje nurodytais pagrindais. Teismo atstovais yra pripažįstami prašančiojo teismo paskirti teisėjai arba

kiti asmenys, paskirti pagal prašančiosios valstybės narės teisę. Pagrindinis numatyto reguliavimo tikslas – užtikrinti tinkamą betarpiškumo principo įgyvendinimo galimybę renkant įrodymus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad prašančiojo teismo atstovas nebus tik pasyvus įrodymų rinkimo proceso dalyvis – jis gali duoti klausimus ir pan. dalyvauti procese. Renkant įrodymus prašančiojo teismo atstovas dalyvauja vadovaujantis prašomosios valstybės procesine teise. Remiantis Reglamento 12 straipsnio 4 dalimi, visada prašomasis teismas nustato sąlygas, kuriomis jie gali dalyvauti. Verta pritarti H. W. Fasching išsakomai pozicijai, kad tinkamu teismo atstovo dalyvavimu pagal 12 straipsnį bus pripažįstamas ir jo dalyvavimas vaizdo konferencijoje [5, p. 1241]. Prašomasis teismas atsisakyti leisti dalyvauti prašančiojo teismo atstovams renkant įrodymus gali tik remdamasis Reglamento 10 straipsnio 3 dalyje numatytais pagrindais.

Kalbant apie Reglamento 13 straipsnyje numatytą prievartos priemonių taikymą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad čia turimos omenyje tik tos prievartos priemonės, kurios numatytos prašomosios valstybės *lex fori*. Ar minėtos priemonės bus konkrečiu atveju taikomos, sprendžia išimtinai prašomasis teismas. Šiuo atveju, taikydamas atitinkamas prievartos priemones, prašomasis teismas neturi tikrinti jų leistinumo pagal prašančiosios valstybės nacionalinę teisę, nes aptariamajame straipsnyje pateikiama nuoroda išimtinai į šias priemones taikančios valstybės narės *lex fori*.

Labai svarbi Reglamento dalis – 14 straipsnyje reglamentuoti atsisakymo vykdyti prašymą dėl įrodymų rinkimo pa-

grindai. Pažymėtina, kad tarp atsisakymo pagrindų nebeliko prieštaravimo *ordre public* kaip savarankiško atsisakymo vykdyti prašymą pagrindo [4, p. 10]. Kaip ir Hagos konvencijoje čia nuosekliai toliau įgyvendinamas palankiausių sąlygų principas, nes suinteresuotam asmeniui (turimi galvoje liudytojai, šalys ir ekspertai) suteikiama teisė atsisakyti duoti parodymus ne tik kai tokią teisę jam suteikia proceso valstybės *lex fori*, bet ir kai ši teisė įtvirtinta prašomosios valstybės narės teisėje. Šiuo principu pirmiausiai siekiama išvengti „pareigų kolizijos“, kai pagal prašomosios valstybės teisę suinteresuotam asmeniui gali tekti daugiau pareigų nei pagal proceso valstybės teisę [8, p. 1385]. Kartu garantuojama, kad pagrindiniame procese nebus pateikti neleistini įrodymai. Aiškinant Reglamento 14 straipsnio 1 dalį tik gramatiškai, galima daryti išvadą, kad jis nėra taikomas rašytiniams įrodymams pateikti, nes čia yra kalbama apie „suinteresuoto asmens“ teisę atsisakyti duoti parodymus. Verta pritarti literatūroje išsakomai nuomonei, kad šiuo atveju yra įmanoma taikyti analogiją – pateikti rašytinius įrodymus bei galimybė užtikrinti šių įrodymų gavimą pagal prašomosios valstybės teisę, vadovaujantis Reglamento 13 straipsnio nuostatomis [8, p. 1388].

Yra Reglamento 14 straipsnyje nurodyti atsisakymo vykdyti prašymą pagrindai ar jų nėra, kontroliuoja prašomasis teismas [6, p. 470]. Centrinėms institucijoms šioje srityje Reglamentas nesuteikia jokios kompetencijos. Atsisakymo vykdyti prašymą pagrindai gali būti skirstomi į bendruosius ir specialiuosius. Išsamus bendrųjų pagrindų sąrašas – kai teisė atsisakyti duoti parodymus yra numatyta

prašomosios arba prašančiosios valstybės narės teisėje – pateiktas Reglamento 14 straipsnio 1 dalyje. Specialieji atsisakymo pagrindai nurodyti to paties straipsnio antrojoje dalyje. Jie gali būti taikomi tik tais atvejais, kai negali būti taikomi bendrieji pagrindai. Specialiųjų pagrindų sąrašas taip pat yra išsamus ir negali būti aiškinamas plečiamai. Tarp šių pagrindų yra įvardyti tokie: kai prašymas nepriklauso Reglamento taikymo sričiai, prašymo vykdymas pagal vykdančiosios valstybės narės teisę nepriklauso teisėjų funkcijoms ir kt. Atkreiptinas dėmesys, kad Reglamento 14 straipsnio 3 dalyje yra numatytas draudimas atsisakyti vykdyti prašymą tik dėl to, kad išimtinė kompetencija nagrinėti bylą priklauso prašomosios valstybės narės teismui arba prašomosios valstybės teisėje nėra žinoma atitinkama proceso rūšis, iš kurios srities prašoma surinkti įrodymų. Iš principo kalbant apie atsisakymo pagrindus galima teigti, kad jų sąrašas yra labai siauras. Reglamento 14 straipsnio 4 dalyje numatytas šešiasdešimties dienų terminas bei H formos naudojimas atsisakymui informinti yra taikomas tik tais atvejais, kai prašymą atsisakoma vykdyti remiantis to paties straipsnio antrojoje dalyje nurodytais specialiaisiais pagrindais. Jeigu atsisakoma vadovaujantis pirmojoje dalyje nurodytais bendraisiais pagrindais, turėtų būti taikomas Reglamento 10 straipsnio 1 dalyje nurodytas bendrasis devyniasdešimties dienų terminas. Kadangi 14 straipsnyje nieko nėra sakoma apie galimybę apskųsti teismo atsisakymą vykdyti prašymą, šis klausimas turėtų būti sprendžiamas vadovaujantis prašomosios valstybės narės *lex fori*.

Jeigu prašomasis teismas negali per bendrą devyniasdešimties dienų terminą įvykdyti prašymo, pagal Reglamento 15 straipsnį jis privalo naudodamas G formą apie tai informuoti prašantįjį teismas. Šiuo atveju taip pat turi būti nurodytos uždelsimo priežastys bei numatomas laikas, per kurį prašymas bus įvykdytas. Delsimo priežastys gali būti įvairūs techniniai trukdžiai – pasirengimas vaizdo konferencijai, negalima susisiekti su konkrečiu asmeniu ir panašiai. Kai prašymas įvykdomas, prašomasis teismas nedelsdamas išsiunčia prašančiajam teismui dokumentus, iš kurių matyti, jog prašymas yra įvykdytas (dažniausiai tai apklausos protokolas), bei iš prašančiojo teismo gautus dokumentus. Prie šių dokumentų naudojant H formą taip pat pridedamas įvykdymo patvirtinimas. Remiantis Reglamento 18 straipsniu už prašymo įvykdymą neturėtų būti reikalaujama kompensuoti jokių mokesčių ar išlaidų (šios taisyklės išimtyms nurodytos aptariamo straipsnio 2 ir 3 dalyse).

Prašančiojo teismo tiesiogiai renkami įrodymai

Gana svarbi Reglamento naujovė, palyginti su Hagos konvencija, įtvirtinta 17 straipsnyje. Tai – taisyklė, sudaranti galimybę pagrindinio proceso teismui pačiam tiesiogiai surinkti bylai reikalingus įrodymus kitoje valstybėje narėje. Šiuo žingsniu ES iš esmės teismų bendradarbiavimas buvo iškeltas virš valstybių suvereniteto, kuris iki tol buvo vertinamas kaip nepažeidžiama vertybė. Įtvirtinus Reglamente tokią galimybę, ji tapo lygiaverčiu alternatyviu aktyviajai teisinei pagalbai įrodymų rinki-

mo būdu. Galimybė prašančiajam teismui pačiam rinkti įrodymus sudaro palankesnes prielaidas šiam teismui įsigilinti į bylai reikšmingus įrodymus, įgyvendinti betarpiškumo principą ir garantuoja bylos nagrinėjimą pagal vienodą procesinę tvarką [6, p. 472]. Tačiau šios galimybės įgyvendinimas nėra neribotas. Sąlygos, kurioms esant galimas tiesioginis įrodymų rinkimas, įtvirtinamos Reglamento 17 straipsnyje. Prašymas dėl tiesioginio įrodymų rinkimo pateikiamas atitinkamos valstybės centrinei įstaigai. Remiantis Reglamento 17 straipsnio antrąja dalimi, tiesiogiai įrodymai gali būti renkami tik savanoriškai, nesiimant jokių prievartos priemonių. Taigi, yra būtinas asmens, kurį norima apklausti, nedviprasmiš sutikimas dėl tiesioginio įrodymų rinkimo. Be asmens nedviprasmiš sutikimo, vadovaujantis ketvirtąja to paties straipsnio dalimi, būtinas ir valstybės, kurioje siekiama surinkti įrodymų, sutikimas. Atsakinga šiuo atveju yra centrinė įstaiga, kuri gali atsakyti duoti tokį sutikimą tik Reglamento 17 straipsnio 5 dalyje nurodytais pagrindais (prašymas nepatenka į Reglamento taikymo sritį; prašyme nėra visos būtinos informacijos pagal Reglamento 4 straipsnį ir prašymas prieštarauja valstybės narės pagrindiniams teisės principams). Vertinant aptartąsias sąlygas jos atrodo nevisiškai tarpusavyje derančios, nes visiškai logiška paklausti, kam yra reikalingas valstybės sutikimas, jeigu viskas iš esmės yra grindžiama savanoriškumu. Todėl atrodytų, kad kur kas pragmatiškesnis galėtų būti sprendimas tam tikrų pagalbinių funkcijų suteikti centrinėms įstaigoms, juo labiau kad ši funkcija įtvirtinta Reglamento 3 straipsnyje.

Išvados

- 2001 m. ES reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose yra neabejotinai svarbus žingsnis, kuriant vienodą teisingumo vykdymo erdvę Europos Sąjungoje, nes juo yra užtikrinamas ne tik tiesioginis teismų bendravimas, bet ir galimybė prašančiajam teismui pačiam tie-

siogiai rinkti būtinus įrodymus kitoje valstybėje narėje.

- Palyginti su 1970 m. kovo 18 d. Hagos konvencija dėl įrodymų civilinėse ar komercinėse bylose paėmimo užsienyje, darytina vienintelė išvada, kad ES valstybės narės priimdamos aptartąjį Reglamentą vardan tinkamo vidaus rinkos funkcionavimo bei civilinių ginčų procesų supaprastinimo atsisakė dalies suvereniteto.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. 2001 m. gegužės 28 d. ES reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose // Europos Bendrijos oficialusis leidinys L174/1, 2001 06 27.
2. 1970 m. kovo 18 d. konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje // Valstybės žinios, 2000 05 31, Nr. 44-1250.
3. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl konvencijos dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje ratifikavimo“ Nr. VIII-1626 // Valstybės žinios, 2000 05 31, Nr. 44-1242.

Specialioji literatūra

4. Adolphsen J. Die EG – Verordnung ueber die Zusammenarbeit auf dem Gebiet der Beweisaufnahme in Zivil- oder Handelssachen // Bausteine

eines europaeischen Beweisrechts, Hrsg.: Thilo Maruhn, Tuebingen, 2007.

5. Fasching H.W. Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen. 5 Band/1 Teilband. Wien, 2008.
6. Hess B. Europaeisches Zivilprozessrecht. Heidelberg, 2009.
7. Hess B., Zhou C. Beweissicherung und Beweisbeschaffung im europaeischen Justizraum; IPRax, Heft 3, 2007.
8. Rauscher T. Europaeisches Zivilprozessrecht. Kommentar, 2 Auflage, 2 Band. Muenchen, 2006.
9. Schlosser P.F. EU – Zivilprozessrecht. Muenchen, 2009.
10. Weitz. K. Wspolpraca panstw czlonkowskich UE w zakresie przeprowadzania dowodow w sprawach cywilnych lub handlowych // Kwartalnik prawa prywatnego, 2005, Nr. 2.

COOPERATION OF EU MEMBER STATES IN THE FIELD OF TAKING OF EVIDENCE IN CIVIL AND COMMERCIAL MATTERS

Vytautas Nekrošius

S u m m a r y

Since Lithuania's membership in the European Union on 1 May 2004, EU legal acts are directly applied in Lithuania. One of them is Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters. Another international legal act regulating taking of evidence in the foreign countries in civil and commercial matters is The Hague Convention of 18 March 1970 on

the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters adopted by the Lithuanian Parliament on 13 April 2004. In any case, it is important to pay attention to fact, that the regulation is the first EU legal act directly regulating process of taking of evidence in association among EU legal members, except of Denmark, to which the regulation is not adjusted.

The article describes the reasons stipulated adoption of the regulation and its relation and advan-

tages in regard to Hague Convention. The regulation sets two possibilities of taking of evidence in another member state, i.e. taking of evidence applying procedure of passive and active requisition. Both of these methods are equivalent therefore they are considering in the article. The important breakthrough was incorporation of taking of evidence applying procedure of passive requisition in to the regulation, de-

spite of application is limited by voluntariness and based on permission from the state in which the evidence should be taken. The article in details considers all proceedings of taking of evidence defined in the regulation, provides ways to solve controversial issues and reviews the main foreign sources related to this subject.

Įteikta 2010 m. sausio 7 d.

Priimta publikuoti 2010 m. balandžio 7 d.